

Vaikų dvasinė sveikata - pelenės vietoje

Autorius: Mia Zinkuvienė, data: 2007 01 08

Tiražas: 39847; Rubrika: Būkime sveiki, Respublika, p. 24

Statistikos departamento duomenimis, pernai tarp dažniausių mirties priežasčių trečioje vietoje buvo "išorinės mirtys". 5500 žmonių Lietuvoje per metus mirė, sunaikindami save ar kitus įvairiais būdais.

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Vaikų psichiatrijos ir socialinės pediatrijos centro vadovas doc. Dainius Pūras interviu "Respublikai" teigė, kad beprasmiškos mirtys dažniausiai yra negebėjimo gyventi harmonijoje su savimi padarinys, o šios epidemijos šaknys - vaikystė ir mūsų požiūris į jos tikrąją apsaugą.

- Ankstesnė šalies Vyriausybė psichikos sveikatą buvo pripažinusi vienu svarbiausių sveikatos sistemos prioritetų. Ko reikia, kad ji taptų realiu prioritetu?

- Pirmiausia - politinės valios. Kol kas iš naujos Vyriausybės ir Sveikatos apsaugos ministerijos vadovybės jos pasigendame. 2007 m. valstybės biudžete didžiulės papildomos lėšos skiriamos specializuotoms somatinės medicinos sritims, naudojančioms brangias biomedicinos technologijas, atsisakant pripažinti faktą, kad Lietuvą yra ištikusi prastos dvasinės sveikatos epidemija, ir į tai efektyviai reaguoti. Jau senokai parengta Valstybinė psichikos sveikatos strategija pagaliau pasiekė Seimą, bet 2007 m. jau prarasti, nes buvo pasinaudota galimybe šįmet dėl šio prioriteto dar palaukti.

- Kokia šiame kontekste vaikų psichiatrijos perspektyva?

- Vaikų psichikos sveikata tampa dar vargingesne pelene, nei buvo iki šiol, nors jai nereikia brangių medicinos stebuklų. Reikia rimtų investicijų į prevencines ir klinικές programas, kurių esmė - atlyginti aukštos kvalifikacijos profesionalų komandoms už sudėtingą dvasinių procesų diagnostikos, gydymo ir reabilitacijos darbą. Tačiau kol kas mums siūloma tikėtis tarptautinių organizacijų (ES, PSO, Norvegijos fondų) paramos, tarsi Lietuvos valstybei pačiai, gausėjant biudžeto galimybėms, nepriklausytų rūpintis vaikų psichikos sveikata.

Tiesa, išlieka ankstesni planai į psichikos sveikatą investuoti dalį Europos Sąjungos struktūrinės paramos 2007-2013 m., bet šiuose planuose, kaip jau tapo įprasta, tirpsta vaikams skirta dalis. Be to, struktūrinė parama numatyta "kietosioms investicijoms", kurios psichikos sveikatai nėra lemiamos.

- Ar racionaliai organizuojama psichikos sveikatos pagalba vaikams ir paaugliams?

- Per 15 metų, Vaiko raidos centrui skatinant permainas, pavyko pajudėti efektyvios sistemos link. Sukūrėme moksliškai pagrįstą naujos sistemos modelį, atitinkantį visus modernius reikalavimus - su prevencinės grandies užuomazgomis, pirminio lygio svarbiu vaidmeniu ir specialiomis vaikų psichikos sveikatos priežiūros paslaugomis. Bet čia ir buvo sustota. Iki šiol prevencinių programų ir modernių klinikių paslaugų plėtra vaikams ir šeimoms tebėra užblokuota.

- Bet provincijoje, kaip rodo vaiko teisių kontrolierių pateikti duomenys, nėra kas tą modernią pagalbą teiktų, trūksta specialistų?

- Svarbu net ne kiek bus įdarbinta specialistų, o kaip jie bus integruoti į bendrą sveikatos sistemą ir padės medicinai atgauti prarastą kūno bei dvasios pusiausvyrą. Juk Lietuvoje sveikatos priežiūra iki šiol plėtojama taip, tarsi ji būtų vien kūno dalių remonto sistema! Kai rengiami bendrosios praktikos gydytojai, jie mokomi visko, išskyrus viena - jie negauna jokių vaikų ir šeimos psichikos sveikatos srities žinių ir įgūdžių. Mes siekiame efektyvios sistemos, kad dauguma psichikos sveikatos problemų būtų išspręsta tais lygmenimis, kur dar nėra specialistų, o specialistai gydytų sunkesnius sutrikimus, taip pat konsultuotų šeimos gydytojus, mokyklas, kitas įstaigas.

- Koks, Jūsų nuomone, turi būti mokyklos vaidmuo, kai susiduriama su vaikų ir paauglių elgesio problemomis?

- Didžiulis. Mokykla ir švietimo sistema jau nemažai pasiekė, spręsdama psichikos sveikatos problemas. Būtų gerai, kad jai labiau padėtų sveikatos sektorius, pradėdamas finansuoti psichoterapines paslaugas vaikams ir šeimoms, plėsdamas dienos stacionarų tinklą. Šios problemos realiai pradedamos spręsti tada, kai visi sektoriai supranta, kad jų visų atsakomybė vienodai svarbi.

- Kada tėvams reikėtų kreiptis pagalbos? Ar blogas vaiko charakteris, nesugyvenamumas, uždaramas jau yra grėsmė?

- Mes visi turime ir vaikystėje turėjome kokių nors psichikos sveikatos problemų. Nėra jokio reikalo kiekvieną ypatumą gydyti. Apie tai, kaip padėti esant psichikos sveikatos problemai, turi žinoti kiekvienas save gerbiantis žmogus, ar jis pats būtų tėvas, mama, ar mokytojas, ar šiaip pilietis. Bet pas mus iki šiol valstybė neinvestuoja į savo piliečių emocinį raštingumą. Iš čia kyla ir mūsų negebėjimas pažinti savo jausmų, tvarkytis konfliktinėse situacijose, įveikti gyvenimo krizes. Iš čia - savižudybių, avarių keliuose, patyčių mastai, šiurpinantys mus pačius, lyg nesuvoktume, kad pjauname tai, ką sėjame.

- Kaip galima užkirsti kelią vaikų savižudybėms?

- Jei Lietuvoje būtų remiamos ir vykdomos nuoseklios tęstinės prevencinės programos, savižudybių skaičių būtų buvę galima gerokai sumažinti. Negirdėjau, kad 2007 m. biudžeto projekte sveikatos sektorius investuotų į modernius savižudybių prevencijos būdus. Nors ekonomika kyla ir sveikatos sektoriaus biudžetas gausėja, save ir kitus naikinančio elgesio epidemijai stabdyti, deja, niekaip nerandama lėšų. Esu optimistas ir tikiu, kad tokia absurdiška situacija ilgai tęstis negali. Bet labai skaudu dėl kiekvienų sugaištų metų.